

Innspill til rapport om rettighets- og lisensspørsmål ved tilgjengeliggjøring av forskningsdata

Uttalelse - Miljødirektoratet

Status	Innsendt til Norges forskningsråd Innsendt og bekreftet av instansen via: lucrezia.gorini@miljodir.no
Innsendt av	Lucrezia Gorini
Innsenders e-post:	lucrezia.gorini@miljodir.no
Innsendt dato	01.09.2021
Navn på forvaltningsorgan:	Miljødirektoratet Forvaltning (Offentlig)
Stilling	Seniorrådgiver

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele oppgitte forvaltning.

Innspill til rapport om rettighets- og lisensspørsmål ved tilgjengeliggjøring av forskningsdata

Avsender: Norges forskningsråd

1. 1. INNLEDNING

På vegne av Kunnskapsdepartementet har Forskningsrådet og UNIT nedsatt et utvalg som har fått i oppdrag å utrede rettighets- og lisensspørsmål knyttet til deling av datasett fra forskning. Forskningsrådet er sekretariat for utvalget. I fjor høst leverte utvalget et notat til Kunnskapsdepartementet som beskriver prinsipielle spørsmål de mener bør behandles videre, hvilke strukturelle endringer som bør vurderes for at Norge skal oppnå mer deling og gjenbruk av forskningsdata, og hvilke lovverk som berører disse problemstillingene. Basert på notatet ba utvalget om innspill fra relevante aktører i løpet av vinteren og våren 2020/2021.

Innspillene har kommet inn i flere former, blant annet gjennom skriftlige innspill, møter med ulike aktører og en åpen høringskonferanse i mars 2021. Nå har utvalget gjennomgått innspillene fra første fase og innarbeidet dette i et utkast til rapport. Det er denne utkastet til rapport du nå er i ferd med å gi innspill til. Endelig rapport fra utvalget leveres til Kunnskapsdepartementet til høsten.

Fristen for innspill er 1. september.

2. 2. HVA ØNSKER VI INNSPILL PÅ?

Vi ønsker generelt innspill på innholdet i utkastet til rapporten, om det er dekkende og om det er nyansert nok. Vi setter pris på konkrete tilbakemeldinger og forslag. Vi ønsker spesielt innspill på foreløpige anbefalinger (som ennå ikke er diskutert ferdig i utvalget).

3. 3. HVEM KAN SPILLE INN?

Vi ønsker innspill fra bredden av interessenter i kunnskapssektoren. Vi oppfordrer til ett felles innspill pr organisasjon, men det er også mulig å sende inn individuelle svar eller svar på vegne store og små grupper. Vi ber om at det informeres om hvem man representerer i svaret.

4. 4. OM HØRINGSVERKTØYET

- Det er mulig å videresende skjemaet og gi både lese- og skriveadgang til andre.
- For å sende inn det endelige innspillet må du huske å trykke "lagre" og "send inn". Du vil motta en kvittering med svarene du har sendt inn.

5. 5. SPØRSMÅL OM HØRINGEN

For evt. spørsmål som gjelder revisjonsarbeidet, vennligst kontakt: Siri Lader Bruhn slb@forskningsradet.no eller Nenitha Charlotte Dagslott ncd@forskningsradet.no

6. 6. MED DITT SAMTYKKE

Ved å sende innspillene, samtykker du/dere til at vi kan behandle og samle innspillene for spesifikke formål som for eksempel i rapporter og for publisering på nettsiden.

Vi ber om dine kontaktopplysninger (navn, e-post og evt. institusjon). Vårt behandlingsgrunnlag er GDPR art. 6 (1) (e). Høringsinnspillene regnes som saksdokumenter og vil bli arkivert. [Les vår personvernerklæring](#) for mer informasjon om hvordan vi behandler dine personopplysninger.

? Til del 1: Er beskrivelsene av forskningsdata dekkende? Begrunn gjerne svaret.

Helt enig

Ingen kommentar fra instansen

? Har du andre kommentarer til del 1 av rapporten? Henvis gjerne til kapittelnummer ved kommentarer til spesifikt innhold.

Miljødirektoratet støtter arbeidet som blir gjort for å bidra til økt deling og gjenbruk av forskningsdata på tvers av sektorer og forankret i en nasjonal strategi. Økt tilgjengeliggjøring av forskningsdata vil bidra til en bredere forståelse og øke verdien av eksisterende data ved at man vil kunne koble datasett og gjøre nye typer analyser. Det vil også bidra til økt transparens og sporbarhet, samt flere muligheter for samarbeid på tvers av sektorer som videre vil kunne styrke gjenbruk av kunnskapsgrunnlag til ulike formål. For forvaltningen er det viktig at forskningsinfrastrukturene og data generert fra forskning er godt integrert med datainfrastrukturer og data generert fra forvaltningen.

Skille mellom kildedata og forskningsdata, slik som det er beskrevet i rapporten, er sentral sett fra forvaltningsperspektiv. Miljødirektoratet har for eksempel en stor oppdragsportefølje på overvåkningsprogrammer som utføres av forskningsmiljøene hvor også datahåndteringen inngår. Data fra overvåkningsprogrammer er som regel lange tidsserie data som er ekstremt verdifulle for grunnlag for videre forskning. Data finansiert gjennom overvåkningsprogrammene inngår ofte i infrastrukturen hos forskningsmiljøene hvor data fra forskningsoppdrag også inngår. Rapporten får godt fram utfordringer knyttet til skillet mellom kildedata og forskningsdata, og juridisk interoperabilitet (og om bruk av lisenser som er compatible). Utvalget foreslår gode anbefalinger for å imøtekomme disse utfordringer (for eksempel anbefaling 3, kap. 6.7, s.28 om "eierskap" og anbefaling 2, kap. 11, s. 40 om bruk av internasjonale standarder) men det bør vurderes å utvide fokuset på ansvaret til den enkelte institusjonen (som kan føre til at det gjøres veldig

ulikt) til å inkludere en samordning på tvers av sektorer, så langt det lar seg gjøre (for eksempel gjennom regulering eller et overordnet organ som tar ansvar for lisensieringen).

Gjennom vår dialog med forskningsmiljøene som produserer miljødata både gjennom forskningsprosjekter, til rapporteringer og mer systematisk i kartleggings- og overvåkingsarbeidet er forskningsinfrastruktur et viktig spørsmål. For å sikre en bærekraftig forvaltning av dataene (noe som er svært sentralt for forvaltningens bruk), bør finansiering av forskningsinfrastruktur inkludere ikke bare innkjøp av utstyr, men også IT-kompetanse, dataforvaltningskompetanse, og midler til å drive dataforvaltning i et mer langsiktig perspektiv. I forskningsmiljøene er det ofte høy gjennomstrømming av ansatte, og der det er masterstudenter, PhD-er og postdoc-er som deltar i det praktiske forskningsarbeidet er dette viktig for å sikre kontinuitet, kompetanseoverføring og effektiv utnyttelse av ressursene. Det å øke investeringer og målrette satsingen på datainfrastrukturer i årene som kommer vil gi bidra til at norske forskningsmiljøer har de tjenestene og de verktøyene de trenger for å gjøre data FAIR. Rapporten får godt fram kompleksiteten i datadeling i seg selv (i tillegg til kompleksitet i tekniske løsninger som plattformer og APIer) og viser god oversikt over initiativer, ordninger og regelverk internasjonalt. Et fragmentert regelverk, som det er umulig å holde oversikt over for den enkelte forsker – eller aktør, er ikke en god stimulans til deling av data. Deling skjer ikke av seg selv, man må jo gjøre noe for å dele, og rapporten peker tydelig på dette. Et annet viktig moment som rapporten får fram tydelig er at skille mellom åpne data og data kvalitet (jfr. 7.2.2, s.31).

? Til del 2: Er innholdet i kapittelet 6. "Juridisk rammeverk for deling og gjenbruk av forskningsdata" dekkende? Begrunn gjerne svaret.

Helt enig

Ingen kommentar fra instansen

? Er innholdet i kapittel 7. "Om lisenser og frigivelseserklæringer for deling og gjenbruk av forskningsdata" dekkende? Begrunn gjerne svaret.

Ingen kommentar fra instansen

? Har du andre kommentarer til del 2 av rapporten? Henvis gjerne til kapittelnummer ved kommentarer til spesifikt innhold.

Anbefalinger under DEL 2 anses som gode og fornuftige.

Anbefaling nr. 2 (kap.11) "Utvalgets anbefaling "Forskningsdata bør utstyres med internasjonale standardlisenser som: a. har så få tilgangs- og formålsbegrensninger som mulig; b. i størst mulig grad er kompatible med andre lisenser og fremmer prinsippene om juridisk interoperabilitet for

forskningsdata; c. er menneske- og maskinlesbare" og anbefaling nr. 3 (kap. 6.7): "At myndigheter utreder rettighetsforhold til og i data, for å avklare forventninger om "eierskap"" bør kanskje være tydeligere på hvem de er rettet til (hvilke myndigheter? Institusjoner? Off.forvaltning?) siden disse er sentrale punkter for å støtte tilgjengeliggjøring av data på tvers av sektorer.

? Til del 3: Gir innholdet i del 3 en god beskrivelse av ikke-juridiske barrierer for deling og gjenbruk av forskningsdata? Begrunn gjerne svaret.

Helt enig

Ingen kommentar fra instansen

? Har du kommentarer til anbefalingene som står under overskriften "Regjeringen og departementene"?

Anbefalingene anses som gode og fornuftig. Det gis her kommentarer til enkelte av kommentarene:

- Om stimulering til deling og gjenbruk av data: det er viktig å fremheve i anbefalingene at det bør stimuleres til/sikres legitimitet av forskningsdataene med sporbarhet. Å kunne identifisere orginalkilden til dataene er særlig relevant for miljøforvaltningen for eksempel knytta til bruk av data i internasjonale forhandlinger. Flere uavhengige aktører kan gjøre ulike analyser av dataene, gjøre ulike funn og trekke forskjellige konklusjoner - om man da ikke vet at alle aktørene har hentet data fra ulike, overlappende eller samme datasett så kan dette bidra til usikkerhet rundt tolkning av funn. I internasjonale forhandlinger har det også f.eks. vært forvirring rundt dette ved at datasett som inngår i en database speiles videre til andre databaser og derfor i forhandlingene kan dukke opp med forskjellige navn – noe som kan bidra til stor forvirring når man skal fremforhandle rammeverk for hvilke data som skal legges til grunn og hvor og hvordan dataene bør lagres.
- Behovet for sporbarhet er også et viktig argument for å satse på et konsept hvor en definerer prioriterte datasett. Vi støtter derfor en slik prosess, men er usikker på om det må forankres i Regjeringen. Fra Miljøforvaltningens side vil det være viktig å delta i diskusjonen rundt hva som bør være prioriterte datasett. Det bør utarbeides kriterier for å definere hva som skal ligge til grunn. Prioriterte datasett og finansering av datainfrastrukturer bør ses i

sammenheng. Viktig at forvaltning av prioriterte datasett sikres langsiktig forvaltning og finansiering.

- Om behov for en nasjonal strategi for økt deling av data på tvers av sektor: Det er også viktig at vi har en nasjonal strategi som gjør at dataene ikke bare blir åpent tilgjengelig, men som bidrar til oversikt og som gjør at det er lett å finne frem til og hente ut data som er relevante. For eksempel at det kanskje bør være felles inngangsporter på nasjonalt og/eller på EU nivå og ikke bare et virvar av ulike databaser hos de ulike forskningsinstitusjonene som er vanskelig å ha oversikt over.
- Om erstatning/justering av tellekantsystemet: utvalgets forslag om å utvide tellekantsystemet fra rapporter/publikasjoner til også f.eks. delte datasett/derivater, der graden av gjenbruk kan gi ytterligere uttelling. Dette er et helt nødvendig virkemiddel.
- Om utvalgets tilrådinger om behov for kompetanse ved institusjonene: dette er en viktig anbefaling, men muligens det vil ikke være tilstrekkelig alene. Det bør vurderes å følge opp med en anbefaling om at det etableres et sentralt kompetansemiljø som kan støtte institusjonene i det daglige, og ikke minst i utforming av interne regler og retningslinjer. Prosessen med å utforme slike regler/retningslinjer vil måtte forholde seg til det fragmenterte lovverket, satt inn i institusjonens spesielle sammenheng, og dette vil være krevende for institusjoner å klare alene. De vil ikke ha råd til å skaffe seg kompetansen, for dette er ganske spesialisert, og spisskompetansen er fåtallig.
- Om norsk deltakelse i EOSC: anbefaling er viktig for å sikre synergi mellom nasjonale og EU satsinger.

? Har du kommentarer til anbefalingene som står under overskriften "Finansiører og virkemiddelapparatet"?

Støtter generelt punktene og at forskningsrådet bør ha en sterkere rolle i å følge opp prosjekters datahåndtering.

? Har du kommentarer til anbefalingene som står under overskriften "Forskningsinstitusjonene"?

Ingen kommentar fra instansen

? Har du andre kommentarer til del 3 av rapporten? Henvis gjerne til kapittelnummer ved kommentarer til spesifikt innhold.

Ingen kommentar fra instansen

Med vennlig hilsen

Mari Sundli Tveit
Administrerende direktør i Norges
forskningsråd

Dokumentet er elektronisk godkjent